

Politiek en Staatsinrichting:

Regeringen en partijen in de deelstaten

Federalisme

2021 is een zogenoemd *Superwahljahr*: op 26 september zijn er Bondsdagverkiezingen, maar door het hele jaar heen gaan ook kiezers in de deelstaten naar de stembus: op 14 maart in Baden-Württemberg en Rijnland-Palts, op 6 juni in Saksen-Anhalt en op 26 september, tegelijk met de Bondsdagverkiezingen, in Berlijn en Mecklenburg-Voorpommeren. Een overzicht van de regeringen en de partijen in de deelstaten:

De deelstaten hebben in het federale Duitsland veel zeggenschap. Ze hebben een eigen regering met een eigen minister-president en voeren bijvoorbeeld hun eigen onderwijs- en cultuurbeleid. Ze mogen zelfs meebeslissen over Europese aangelegenheden. Bovendien hebben de deelstaten ook invloed op de landelijke politiek via de [Bondsraad](#), de vertegenwoordiging van de deelstaten in het parlement.

Ga direct naar :

[Baden-Württemberg](#), [Beieren](#), [Berlijn](#), [Brandenburg](#), [Bremen](#), [Hamburg](#), [Hessen](#), [Mecklenburg-Voorpommeren](#), [Nedersaksen](#), [Noordrijn-Westfalen](#), [Rijnland-Palts](#), [Saarland](#), [Saksen](#), [Saksen-Anhalt](#), [Sleeswijk-Holstein](#), [Thüringen](#)

Baden-Württemberg

In Baden-Württemberg werden in maart 2021 de Groenen van minister-president Kretschmann opnieuw de grootste partij. De CDU haalde het slechtste resultaat in de deelstaat ooit, maar samen kregen de partijen genoeg stemmen om hun zogenoemde Kiwi-coalitie voor te zetten: een groen-zwarte regering, met Bündnis 90/Die Grünen als de grotere coalitiepartner. De AfD verloor ook flink en werd van de derde de vijfde partij. Getalsmatig was een coalitie van Groenen, SPD en FDP ook mogelijk, maar de Groenen en de CDU besloten samen door te gaan. Voor Kretschmann is het zijn derde termijn als minister-president.

Regering:

2021: De Groenen en de CDU o.l.v. minister-president Winfried Kretschmann

(Groenen)

2016: De Groenen en de CDU o.l.v. minister-president Winfried Kretschmann

(Groenen)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2021: Groenen (32,6), CDU (24,1), SPD (11,0), FDP (10,5), AfD (9,7) (voorlopige uitslag)

2016: Groenen (30,3), CDU (27), AfD (15,1), SPD (12,7), FDP (8,3)

Beieren

De CSU, de Beierse zusterpartij van de CDU, leed een zware nederlaag bij de deelstaatverkiezingen van oktober 2018 en verloor haar absolute meerderheid. Ook de SPD kreeg een flinke dreun. Grote winnaars waren de Groenen en de AfD. De CSU is wel de grootste partij gebleven en vormde een coalitie met de regionale partij Freie Wähler, die sinds 2008 in het Beierse deelstaatparlement zit.

Regering:

2018: CSU en Freie Wähler o.l.v. Markus Söder (CSU)

2013: CSU o.l.v. Markus Söder (CSU, volgde in maart 2018 Horst Seehofer op, die minister van Binnenlandse Zaken in Merkel-IV werd)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2018: CSU (37,2), Groenen (17,5), FW (11,6), AfD (10,2), SPD (9,7), FDP (5,1)

2013: CSU (47,7), SPD (20,6), FW (9,0), Groenen (8,6)

Berlijn

Berlijn heeft sinds november 2016 een rood-rood-groene regering van SPD, Die Linke en de Groenen. Bij de verkiezingen van september bleef de SPD de grootste partij, maar met slechts 21,6 procent van de stemmen. Ook de CDU leed een historische nederlaag met 17,6 procent. Daardoor verloren de SPD en de CDU, die sinds 2011 hadden geregeerd, hun meerderheid. De AfD kwam met 14,2 procent in het deelstaatparlement en de FDP, die in 2011 de kiesdrempel niet haalde, keerde met 6,7 procent weer terug. De Piratenpartei, die in 2011 in het parlement kwam, heeft met nog geen 2 procent de kiesdrempel niet gehaald.

Regering:

2016: SPD, Die Linke en de Groenen o.l.v. burgemeester Michael Müller (SPD)

2011: SPD met CDU, o.l.v. burgemeester Michael Müller (SPD, volgde in 2014 Klaus Wowereit op)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2016: SPD (21,6), CDU (17,6), Groenen (15,2), Linke (15,6), AfD (14,2), FDP (6,7)

2011: SPD (28,3), CDU (23,4), Groenen (17,6), Linke (11,7), Piratenpartei (8,9)

Brandenburg

Bij de verkiezingen van september 2019 werd de AfD de tweede partij. De SPD verloor flink maar wist toch de grootste te blijven. Naast de AfD kwamen ook de Groenen als winnaars uit de bus. Omdat Die Linke veel heeft verloren, heeft de rood-rode regering die tot 2019 regeerde geen meerderheid meer. Minister-president Woidke heeft nu een regering gevormd met de CDU en de Groenen. Zo'n Kenia-coalitie (naar de kleuren van de Keniaanse vlag) heeft een ruimere meerderheid dan rood-rood-groen. Met de AfD wil geen van de andere partijen samenwerken.

Regering:

2019: SPD, CDU en Groenen o.l.v. minister-president Dietmar Woidke (SPD)

2014: SPD en Die Linke o.l.v. minister-president Dietmar Woidke (SPD)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2019: SPD (26,2), AfD (23,5), CDU (15,6), Die Linke (10,7), Die Grünen (10,8) BVB/FW (5)

2014: SPD (31,9), CDU (23,0), Die Linke (18,6), AfD (12,2), Groenen (6,2), BVB (2,7)

Bremen

De SPD leed in mei 2019 in Bremen een zware nederlaag. Met een verlies van ruim 8 procent was ze niet langer de grootste partij: dat werd de CDU. Derde partij werd Die Grünen, daarna volgden Die Linke, de AfD, de FDP en de Bremense partij BIW. Die kreeg 2,4 procent van de stemmen maar zit toch in het deelstaatsparlement omdat voor deze regionale partij de kiesdrempel niet geldt. De CDU probeerde een Jamaica-coalitie (CDU, FDP, Groenen) te vormen, maar de Groenen wilden liever met de SPD en Die Linke samenwerken. Daardoor kreeg Bremen als eerste West-Duitse deelstaat een rood-rood-groene regering.

Regering:

2019: SPD, Groenen en Die Linke, o.l.v. burgemeester Andreas Bovenschulte (SPD)

2015: SPD en Groenen o.l.v. burgemeester Carsten Sieling (SPD)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2019: CDU (26,7), SPD (24,9), Groenen (17,4), Die Linke (11,3) AfD (6,1), FDP (5,9), BIW (2,4)

2015: SPD (32,8) CDU (22,4), Groenen (15,1), Die Linke (9,5) FDP (6,6), AfD (5,5), BIW (3,2)

Hamburg

De SPD bleef bij de verkiezingen van februari 2020, ondanks verliezen, de grootste partij. Coalitiepartner Die Grünen won flink. Minister-president Peter Tschentscher (SPD) kon zijn rood-groene regering daarom voortzetten. De CDU haalde haar slechtste resultaat in een deelstaat ooit. De rechts-nationalistische AfD haalde volgens de voorlopige uitslag de kiesdrempel van 5 procent net wel, de liberale FDP net niet. Die was 5 jaar geleden na een lange reeks nederlagen in de deelstaten juist weer in het parlement gekozen.

Regering:

2020: SPD en Die Grünen, o.l.v. minister-president Peter Tschentscher (SPD)

2015: SPD en Die Grünen, o.l.v. minister-president Peter Tschentscher (SPD, volgde in maart 2018 Olaf Scholz op die minister van Financiën in [Merkel IV](#) werd)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2020: SPD (39,2), Groenen (24,2), CDU (11,2), Linke (9,1), AfD (5,3), FDP (4,9) (voorlopige uitslag)

2015: SPD (45,6), CDU (15,9), Groenen/GAL (12,3), Die Linke (8,5), FDP (7,4), AfD (6,1)

Hessen

De CDU en de SPD kregen een zware nederlaag te verduren bij de verkiezingen van oktober 2018. De Groenen werden de tweede partij. De AfD haalde 13,1 procent en is sinds de *Landtagswahl* in Hessen in alle zestien Duitse deelstaatparlementen vertegenwoordigd. De CDU en de Groenen haalden een minieme meerderheid waardoor ze hun coalitie, die ze in 2013 begonnen, konden voortzetten.

Regering:

2018: CDU en Groenen, o.l.v. minister-president Volker Bouffier (CDU)

2013: CDU en Groenen, o.l.v. minister-president Volker Bouffier (CDU)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2018: CDU (27,0), Die Grünen (19,8), SPD (19,8), AfD (13,1), FDP (7,5), Die Linke (6,3)

2013: CDU (38,3), SPD (30,7), Groenen (11,1), Die Linke (5,2), FDP (5,0)

Mecklenburg-Voorpommeren

Bij de deelstaatverkiezingen van september 2016 boekte de AfD een grote winst. Met ruim 20 procent van de stemmen werd ze de tweede partij, nog voor de CDU. De vluchtelingencrisis, die in de zomer van 2015 begon, domineerde de verkiezingen, de uitslag wordt mede gezien als een afstraffing van Merkels vluchtelingenbeleid. De SPD van minister-president Selloering bleef de grootste partij in de Oost-Duitse deelstaat en kon haar coalitie met de CDU voortzetten. Die Groenen, de FDP en de NPD haalden de kiesdrempel niet. De extreem-rechtse NPD is sinds deze deelstaatverkiezingen in geen enkel deelstaatparlement meer vertegenwoordigd.

Regering:

2016: SPD en CDU o.l.v. minister-president Manuela Schwesig (SPD, volgde in 2017 Erwin Selloering op die wegens ziekte moest aftreden)

2011: SPD en CDU o.l.v. minister-president Erwin Selloering (SPD)

Vertegenwoordigd in het parlement: (in procenten)

2016: SPD (30,6); AfD (20,8); CDU (19); Die Linke (13,2)

2011: SPD (35,7), CDU (23,1), Die Linke (18,4), Groenen (8,4), NPD (6,0)

Nedersaksen

Bij de verkiezingen in oktober 2017 boekte de SPD een verrassende winst na het slechte resultaat bij de Bondsdagverkiezingen een maand eerder. De verkiezingen in Nedersaksen vonden vervroegd plaats omdat de rood-groene coalitie van Stephan Weil zijn krappe meerderheid was kwijtgeraakt door de overstap van een groene afgevaardigde naar de CDU. De SPD en de Groenen verloren bij de verkiezingen hun meerderheid. Omdat de FDP regeren met beide partijen uitsloot, vormde de SPD met de CDU - die de tweede partij werd - een zogeheten grote coalitie. De AfD werd met 6,2 procent van de stemmen nieuw in het deelstaatparlement gekozen.

Regering:

2017: SPD en CDU o.l.v. minister-president Stephan Weil (SPD)

2013: SPD en Groenen o.l.v. minister-president Stephan Weil (SPD)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2017: SPD (36,9), CDU (33,6), Groenen (8,7), FDP (7,5), AfD (6,2)

2013: CDU (36,0), SPD (32,6), Groenen (13,7), FDP (9,9)

Noordrijn-Westfalen

De CDU won de verkiezingen van mei 2017 verrassend in het SPD-bolwerk NRW. De partij haalde 33 procent van de stemmen, terwijl de regerende SPD van Hannelore Kraft bleef steken op 31,2 procent, de slechtste uitslag van de afgelopen decennia. De FDP kwam - ook verrassend - met 12,6 procent als derde uit de bus. CDU en FDP hadden daarmee samen een meerderheid en wisten snel een nieuwe regering te vormen. De Groenen haalden slechts 6,4 procent en Die Linke haalde zelfs de kiesdrempel van 5 procent niet. Net als de Piratenpartei verdween ze uit de *Landtag*. De AfD kreeg 7,4 procent van de stemmen en kwam voor het eerst in NRW in het parlement.

Regering:

2017: CDU en FDP, o.l.v. Armin Laschet (CDU)

2012: SPD en Groenen o.l.v. Hannelore Kraft (SPD)

Vertegenwoordigd in het parlement:

2017: CDU (33,0), SPD (31,2), FDP (12,6), AfD (7,4), Groenen (6,4)

2012: SPD (39,1), CDU (26,3), Groenen (11,3), FDP (8,6) Piraten (7,8)

Rijnland-Palts

In Rijnland-Palts werd de SPD van minister-president Malu Dreyer bij de verkiezingen van maart 2021 opnieuw de grootste. Tweede partij werd de CDU, hoewel die het slechtste resultaat in de deelstaat ooit haalde. Ook de AfD verloor flink. De Groenen wonnen juist en werden van de vijfde de derde partij. Nieuw in het deelstaatparlement kwam de regionale partij Freie Wähler, die al eerder in Beieren werd gekozen en daar sinds 2018 meeregeert. Dreyer zette na de verkiezingen haar zogenoemde *Ampelkoalition* (stoplichtcoalitie) van SPD, FDP en Groenen voort, genoemd naar de partijkleuren rood-geel-groen. Het is voor Dreyer haar derde termijn als minister-president.

Regering:

2021: SPD, FDP en Groenen o.l.v. Malu Dreyer (SPD)

2016: SPD, FDP en Groenen o.l.v. Malu Dreyer (SPD)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2021: SPD (35,7), CDU (27,7), Groenen (9,3), AfD (8,3), FDP (5,5), Freie Wähler (5,4) (voorlopige uitslag)

2016: SPD (36,2), CDU (31,8), AfD (12,6), FDP (6,2), Groenen (5,3)

Saarland

Bij de verkiezingen van maart 2017 won de CDU van de zittende minister-president Annegret Kramp-Karrenbauer overtuigend. De partij haalde 40,7 procent van de stemmen. De SPD had gehoopt dat de nieuwe lijsttrekker voor de Bondsdagverkiezingen Martin Schulz, in maart 2017 zeer populair, zich in Saarland zou vertalen in verkiezingswinst, maar haalde slechts 29,6 procent. De Groenen en de liberale FDP haalden de kiesdrempel van 5 procent niet. Derde partij werd Die Linke, met 12,8 procent. De AfD kreeg 6,2 procent. Kramp-Karrenbauer zette haar coalitie van CDU en SPD voort, die ze in 2012 was begonnen. Zij volgde toen de eerste zogeheten Jamaica-coalitie (CDU, FDP en Groenen) in een deelstaat op, die eerder was gevallen.

Regering:

2017: CDU en SPD, o.l.v. Tobias Hans (CDU, volgde in maart 2018 Annegret Kramp-Karrenbauer op, die secretaris-generaal van de CDU werd)

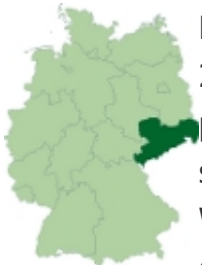
2012: CDU en SPD, o.l.v. Annegret Kramp-Karrenbauer (CDU)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2017: CDU: (40,7), SPD: (29,6), Linke (12,8), AfD (6,2)

2012: CDU (35,2), SPD (30,6), Linke (16,1), Piraten (7,4), Groenen (5,0)

Saksen

De AfD wist haar resultaat uit 2014 bij de verkiezingen van september 2019 in Saksen bijna te verdriedubelen en werd daarmee de tweede partij. De CDU verloor, maar bleef wel de grootste. De SPD haalde het slechtste resultaat in een deelstaat ooit en ook Die Linke leed verlies. Winst was er bij de Groenen. Omdat geen van de andere partijen met de AfD wil samenwerken en voor de CDU ook Die Linke uitgesloten is, was coalitievorming moeilijk. Maar CDU, SPD en Groenen werden het - ondanks de verschillen tussen met name CDU en Die Grünen - toch eens over de vorming van een zogenoemde Kenia-coalitie (naar de kleuren van de Keniaanse vlag). Het is de derde op deelstaatniveau.

Regering:

2019: CDU, Groenen en SPD, o.l.v. minister-president Michael Kretschmer (CDU)

2014: CDU en SPD, o.l.v. minister-president Michael Kretschmer (CDU, volgde in december 2017 Tillich op, die opstapte na het slechte resultaat van de CDU in Saksen bij de Bondsdagverkiezingen)

Vertegenwoordigd in het parlement:

2019: CDU (32,1), AfD (27,5) Die Linke (10,4), Die Grünen (8,6), SPD (7,7)

2014: CDU (39,4), Linke (18,9), SPD (12,4), AfD (9,7), Groenen (5,7)

Saksen-Anhalt

In Saksen-Anhalt haalde de CDU bij de verkiezingen in 2021 een onverwacht grote overwinning. Volgens de peilingen zou het een nek-aan-nek-race tussen de CDU en de AfD worden. Maar de AfD verloor, hoewel ze wel de tweede partij bleef. CDU-minister-president Haseloff noemde de uitslag 'een duidelijk teken tegen rechts'. Die Linke en de SPD verloren, de Groenen wonnen licht, maar veel minder dan gehoopt. De FDP, die in 2016 de kiesdrempel niet had gehaald, keerde weer terug in het deelstaatparlement. Getalsmatig kon Haseloff zijn Kenia-coalitie van CDU, SPD en Groenen (genoemd naar de kleuren van de Keniaanse vlag: zwart, rood, groen), voortzetten. Zelfs een coalitie van alleen CDU en SPD had een minieme meerderheid, maar dat was Haseloff te onzeker. In september 2021 kwam daarom de eerste Duitsland-coalitie van CDU, SPD en FDP (naar de Duitse vlag: zwart, rood, geel) in de deelstaat tot stand.

Regering:

2021: CDU, SPD en FDP o.l.v. minister-president Reiner Haseloff (CDU)

2016: CDU, SPD en Groenen o.l.v. minister-president Reiner Haseloff (CDU)

Vertegenwoordigd in het parlement:

2021: CDU (37,1), AfD (20,8), Die Linke (11,0), SPD (8,4), FDP (6,4), Groenen (5,9)

2016: CDU (29,8), AfD (24,3), Die Linke (16,3), SPD (10,6), Groenen (5,2)

Sleeswijk-Holstein

De CDU was met 32 procent de duidelijke winnaar bij de deelstaatverkiezingen in mei 2017. De regerende SPD kwam uit op slechts 27,3 procent en verloor de meerderheid voor haar *Ampel*- of kustcoalitie van SPD, Groenen en de Deense minderheidspartij SSW. CDU, FDP en Die Grünen vormden samen een zogenoemde Jamaica-coalitie (zwart-geel-groen, naar de kleuren van de Jamaicaanse vlag), die er op deelstaatniveau slechts een keer eerder is geweest, in Saarland tussen 2009 en 2012. Die Linke en de Piratenpartei haalden de kiesdrempel van 5 procent niet en verdwenen uit het deelstaatparlement. De AfD werd voor het eerst in het deelstaatparlement gekozen. De SSW haalde 3,3 procent maar voor deze partij geldt de kiesdrempel niet.

Regering:

2107: CDU, Groenen en FDP o.l.v. Daniel Günther (CDU)

2012: SPD, Groenen en SSW, o.l.v. Torsten Albig (SPD)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2017: CDU (32,0), SPD (27,3), Groenen (12,9), FDP (11,5), AfD (5,9), SSW (3,3)

2012: CDU (30,8), SPD (30,4), Groenen (13,2), FDP (8,2), Piraten (8,2), SSW (4,3)

Thüringen

Bij de verkiezingen van 2019 werd Die Linke, voor het eerst in een deelstaat, de grootste partij. De AfD, aan de andere kant van het politieke spectrum, kwam als tweede uit de bus. Die Linke leidde sinds 2014 een regering met SPD en Groenen, omdat de CDU - destijds de grootste - geen coalitie kon vormen. Met de uitslag van 2019 had deze regering van minister-president Bodo Ramelow geen meerderheid meer. Dat maakte regeringsvorming lastig. Geen van de partijen wilde met de AfD in zee en de CDU wilde niet met Die Linke samenwerken. Die Linke, de SPD en de Groenen besloten daarop een minderheidsregering te vormen. Bij de verkiezing van de minister-president - normaal een formaliteit - in februari 2020 werd Ramelow echter weggestemd en won de liberaal Thomas Kemmerich met steun van de AfD-parlementariërs. Dat leidde tot [zoveel ophef](#), dat Kemmerich besloot zijn ambt neer te leggen. In maart werd Ramelow - na drie stemrondes - alsnog tot minister-president gekozen van een rood-rood-groene minderheidsregering, met de bedoeling in 2021 nieuwe verkiezingen uit te schrijven.

Regering:

2020: Minderheidsregering van Die Linke, SPD en de Groenen o.l.v. Bodo Ramelow (Die Linke)

2014: Die Linke, SPD en de Groenen o.l.v. Bodo Ramelow (Die Linke)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2019: Die Linke (31,0), AfD (23,4), CDU (21,8), SPD (8,2), Groenen (5,2), FDP (5,0)

2014: CDU (33,5), Die Linke (28,2), SPD (12,4), AfD (10,6), Groenen (5,7)

Afbeeldingen kaartjes deelstaten: Wikipedia/David Liuzzo/cc

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/naslagwerk/184/regeringen-en-partijen-in-de-deelstaten>